8.0 પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસક્રમમાં લિંગભેદ

ડૉ.જગદીશભાઈ આર મહિડા

- ⇨ શિક્ષણની ક્ષિતિજો વિકસતાં વધારે સફળ બનવા માટે તકનિકી અને અભ્યાસક્રમ તેમજ પાઠ્યક્રમોમાં પરિવર્તન આવ્યાં.
- ⇨ અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમમાં આવેલ પરિવર્તનો
- ⇨ લેખન કાર્યમાં જાણે અજાણે જાતિગત ભેદભાવ આધારિ ભૂમિકાઓ (આ બાબત તરફ લોકોનું ઓછું ધ્યાન)
- ⇨ જાતિગત ભિન્નતા વિકસાવવામાં કુટુંબ પછી બીજું સ્થાન શાળાનુ છે.
- ⇨ શાળાનું વાતાવરણ, અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં કેટલાંક વલણો વિકસાવી શકાય.
- ⇨ એન.સી.ઈ.આર.ટી.એ (૨૦૦૫) માં સમાનતાની વાત કરેલ છે.
- ⇨ શાળાએ જતા બાળકો અને શિક્ષકો માટે અસરકારક સાધન જો હોય તો તે પાઠ્યપુસ્તક છે.
- ⇨ અભ્યાસક્રમ એટલે........ વિદ્યાર્થીએ શાળામાં પ્રાપ્ત કરેલ અનુભવોનો સરવાળો
- ⇨ શિક્ષકોએ છણાવટ કરેલ મુદ્દાઓ
- ⇨ પાઠ્યપુસ્તક, વિષયવસ્તુ કરતાં કંઈક વિશેષ
- ⇨ પાઠ્યપુસ્તકનું મહત્ત્વઃ
- ⇨ વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકોને મન તેનું વિશેષ મહત્ત્વ, તેનાથી પર કશુંજ નહીં.
- ⇨ અભ્યાસ, દઢીકરણ અને મૂલ્યાંકન માટે અતિ ઉપયોગી
- ⇨ પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ માહિતી સાચી જ હોય તેવી માન્યતા
- ⇨ પાઠ્યપુસ્તક ઉદા. ચિત્રો, આલેખ, સ્વાધ્યાય, પ્રવૃત્તિનું મહત્ત્વ
- ⇨ ઉદા.નું મહત્ત્વ (છોકરો અને છોકરી) પરંતુ ખ્યાલ
- ⇨ મહેશ મિત્ર સાથે ફરે અને ગીત તેના માતા સાથે ઘરકામ કરતી બતાવાય, છોકરી નાના ભાઈને રમાડે, સંભાળ રાખે અને ભાઈલો દાદા દાદી પાસે વાર્તા સાંભળે
- ⇨ શાળા, શિક્ષકો પણ આવા જાતિગત ભેદભાવ જોવા મળે છે. છોકરા નાટકમાં ભાગ લે અને છોકરીઓ ગરબામાં (આ એક પ્રકારની માનસિકતા)

⇨ શિક્ષકોના વર્તનમાં---------------છોકરા છોકરી પાસે અમુક પ્રકારની જ અપેક્ષા રાખતા હોય છે.(યાંત્રિક બાબતોની સમજ વિકસાવવામાં છોકરાઓ અને ઘરગથ્થુ કાર્ય માટે છોકરીઓ)શિક્ષકો અને માતા પિતા વિદ્યાર્થીઓની શક્તિઓને ઓળખી કાર્ય સોંપવું નહીંતર તેમના વ્યક્તિત્વ રુંધાશે.

⇨ પાઠ્યપુસ્તક વિદ્યાર્થીઓ માટે હાથ વગુ સાધન છે.

⇨ જાતિગત ભિન્નતાની ઓળખ માટે પાઠ્યપુસ્તકઃ

⇨ પાઠ્યપુસ્તકની રચના કરતી વખતે લેખકો અને પરામર્શકોમાં વિષયવસ્તુનો મુદ્દો કેવી રીતે રજૂ કરવો તેને

⇨ મહત્ત્વ આપે છે. આ માટે ચિત્રો, ભાષા અને ઉદા.નો ઉપયોગ કરે છે. પરંતુ તમ કરતાં કેટલાંક પાયાના ખ્યાલો કેળવી શકાતા નથી.પુરુષ અને સ્ત્રી વચ્ચેની સમાનતા દર્શાવી શકાતી નથી.

⇨ પાઠ્યપુસ્તકો કેવી રીતે લખાયા છે તે મુજબ તેનું મહત્ત્વ અંકાય છે.

⇨ પાઠ્યપુસ્તક દ્વારા જાતિગત ખ્યાલો કેવી રીતે વિકસે છે તે જોઈએઃ

⇨ એન.સી.આર.ટી.એ પણ સ્ત્રી પુરુષ સમાનતા જળવાઈ રહે તેવા લેખન પર ભાર મૂકેલ છે. ઘણી વાર આવી સમાનતા જોવા મળતી નથી.

⇨ છોકરીઓને કચરો વાળતી દર્શાવી છે.

⇨ વર્ગમાં પાંચ છોકરાઓની સાથે એક જ છોકરી અભ્યાસ કરતી દર્શાવેલ છે.

⇨ ડૉક્ટર તરીકે પુરુષ અને નર્સ તરીકે સ્ત્રી, દર્દી તરીકે પણ સ્ત્રી દર્શાવેલ છે.

⇨ કોઈ સ્થળની સંભાળ રાખનારા તરીકે ચારે પુરુષો દર્શાવવામાં આવેલ છે.

⇨ છોકરીને પાણી વેડયતી અને છોકરાને હેન્ડપંપથી પાણી કાઢતો દર્શાવેલ છે.

⇨ વેપારી તરીકે બે પુરુષો અને ગ્રાહક તરીકે એક સ્ત્રી, અનાજ દળવામાં, લોટ બાંધતી અને રસોઈ બનાવતી સ્ત્રી

⇨ છોકરો તેની અપંગ બહેનને વ્હિલ ચેરમાં લઈ જતો દર્શાવેલ છે.

⇨ વ્યાવસાયિક પ્રવૃત્તિઓમાં પુરુષો (પોષ્ટમેન, ડૉક્ટર, ઈલેક્ટ્રિશિયન,) (નર્સ અને વિમાન પરિચારિકામાં સ્ત્રી)

⇨ ટ્રેન અકસ્માત રોકવામા ---- ઈનામનું વિતરણ કરવામાં છોકરો

⇨ સ્વાતંત્ર્ય સેનાની તરીકે પુરુષ

⇨ વર્ગખંડમાં ચર્ચા સભાનું આયોજન કરવું જોઈએઃ

⇨ સ્ત્રી – સરપંચ થવું જોળએ કે નહીં?, છોકરાઓએ ઘરકામ કરવું જોઈએ કે નહી?, ઘુંઘટ કાઢવો કે નહીં?

⇨ બાળલગ્ન, એકલા બહાબ ફરવા -------

⇨ સ્ત્રીઓ વિશે આત્મકથાઓ , જીવનવૃત્તાંતો બહુ ઓછા , લેખિકાની સાહિત્યકૃત્તિઓ ઓછી---

⇨ જાતિઆધારિત પૂર્વગ્રહો દૂર કરવામાં પાઠ્યપુસ્તકો અને અભ્યાસક્રમની ભૂમિકાઃ એટલે કે સ્ત્રી પતંગ ઉડાવી શકે, વિમાન ઉડાવી શકે, ટ્રેન ચલાવી શકે, ડૂબતાને બચાવી શકે છે. વૈજ્ઞાનિક શોધખોળ કરી શકે છે માત્ર રસોઈ, સાફસફાઈ પૂરતી નથી. પુરુષ મહારાજ , ઘરઘાટી તરીકે બહાર કરી શકતો હોય તો ઘરમાં કેમ નહીં?સ્ત્રીઓ ઘરના કામ કરતાં કરતાં શિક્ષણ અને વ્યવસાયમાં આગળ નીકળી જશે તો એક દિવસ પુરુષ માત્ર એક જ કામ કરીને સ્ત્રીથી પાછળ રહી જશે. તેનો એકાંગી જ વિકાસ થશે.